

**Sivilombudet
Postboks 3 Sentrum
0101 OSLO**

Deres ref:

Vår ref:
202207821-45

Dato:
12.02.2025

RINGERIKE FENGSELS TILBAKEMELDINGER TIL SIVILOMBUDETS RAPPORT FRA BESØK 6 - 8 FEBRUAR 2024

Innledning

Vi viser til Sivilombudets rapport etter besøk til Ringerike fengsel 06.02.2024 – 08.02.2024, og oversendelse av rapport i brev av 30.10.2024. Sivilombudet ba om at rapporten blir gjort tilgjengelig for innsatte, ansatte og andre som ønsket å lese den. Videre ba Sivilombudet om at fengselet, fengselshelsetjenesten i Ringerike kommune og Ringerike DPS, gir hver sin tilbakemelding om oppfølgingen av rapportens funn og anbefalinger innen 12.02.2025.

Rapporten er gjort tilgjengelige for innsatte, ansatte og andre som ønsker å lese den. Rapporten ble sendt ut på ukesinformasjon til alle ansatte og samarbeidspartnere 10.01.2025. Den ble videre skrevet ut og lagt på avdelingene til innsatte 13.01.2025.

Vår tilbakemelding har vært forelagt for Kriminalomsorgen region sør og Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) før oversendelse til Sivilombudet.

Vi har vedlagt rutiner/instrukser som er endret på bakgrunn av Sivilombudets rapport. Vi bemerker at disse er unntatt offentlighet i medhold av straffegjennomføringsloven § 7 bokstav h.

Ringerike fengsels tilbakemeldinger

Anbefaling 1

Fengselet bør så langt det er mulig sikre at alle innsatte har et dagtilbud i form av arbeid eller opplæring.

Kommentarer:

Som nevnt i forbindelse med besøket skyldes noe av den lave sysselsettingsgraden en økende andel krevende innsatte, innsatte med alvorlig psykisk sykdom, innsatte med ulike konfliktlinjer, i og med kriminelle miljøer, en stor andel seksual lovbrudds dømte (omkring 30 % gjennom året), som ofte selvisolerte seg, og dermed takket nei til aktivitetstilbud.

Kriminalomsorgen region sør

Postadresse:
Dokumentsenter
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøkadresse:
Justisveien 30, 3533
Tyristrand

Telefon: 33207400
Telefaks: 33207590

Org.nr: 911 830 868

Saksbehandler:
Trine Marie Gasmann Rønningen

E-post: postmottak.ringerike-
fengsel@kriminalomsorg.no

Ringerike fengsel har imidlertid uansett ikke nok sysselsettingsplasser dersom alle innsatte ønsker eller kunne blitt aktivisert. Av denne grunn er fengselet i gang med å flytte fritidsaktiviteter til ettermiddag / kveld.

Likevel arbeider vi fortløpende for å legge til rette for økt aktivisering for samtlige innsatte som ønsker dette, og vi har påbegynt en prosess for å se på muligheten for å øke dagtilbudet slik at flere får mulighet til sysselsetting. Dette vil kunne gjøres gjennom blant annet å skyve på døgnrytmeplanen slik at flere får et reelt sysselsettingstilbud, og at de får dette raskere.

Vi vil bemerke at bemanningssituasjonen fremover vil gjøre dette arbeidet noe vanskeligere, men vi forsøker likevel så langt det lar seg gjøre å sikre at alle innsatte som ønsker det får et dagtilbud.

Ved avdeling A / avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå (SHS) mangler vi både tilstrekkelige personellressurser og arealer for å kunne gi et adekvat sysselsettingstilbud til de innsatte som til enhver tid tar opphold her. Det er imidlertid planlagt å bygge et aktivitetsbygg, noe som vil kunne sikre de innsatte dagtilbud også på avdeling A. Tentativ ferdigstillelse 2027.

Anbefaling 2

Fengselet bør gjennom økt tilstedeværelse av fengselsbetjenter i fellesskapet sikre bedre ivaretagelse av tryggheten til både innsatte og ansatte.

Kommentarer:

Fangesammensetningen ved fengselet er endret de siste årene, hvor det i større grad enn tidligere er ulike og krevende konfliktlinjer i og med ulike kriminelle miljøer, utagerende innsatte samt økende andel innsatte med alvorlige psykisk sykdom.

Ansatte er så mye som mulig i fellesskapet, og det er dessuten installert kameraer i flere boenheter. Det utredes nå mulighetene for ytterligere kamerainstallasjoner i boenhetene. Vi har fokus på dynamisk og statisk kontroll, og søker å ivareta innsattes og ansattes trygghet.

Vi er godt kjent med de faglige argumenter for økt tilstedeværelse i fellesskapet og økt utlåsningstid. Riktig bruk av bemanning er en prioritert oppgave, men blir stadig mer krevende i den utfordrende økonomiske situasjonen Ringerike fengsel befinner seg i. Vi vil sammen med regionen og KDI gjennomføre vurderinger knyttet til hvordan vi skal prioritere i denne meget krevende situasjonen.

Likevel nevnes at forskriftskravet om tilstedeværelse i fellesskapet krever tilstedeværelse av fengselsansatte i forhold til krav om «stadig tilsyn og kontroll». Etterlevelse av forskriften utfordres i langt større grad nå, enn tidligere. For å unngå brudd på forskriften, vil dette kunne medføre økt innlåsning av innsatte.

Vi vil også bemerke at vi har hatt og vil også fremover ha et stort fokus på at innsatte ikke skal være på avdeling A helt eller delvis utelukket fra fellesskapet lenger enn nødvendig.

Anbefaling 3

Fengselet bør styrke innsattes muligheter til kontakt med omverden. Det gjelder særlig kontakt med venner og familie gjennom telefon, videosamtaler og besøk.

Kommentarer:

Telefon:

Vår praksis ved telefonkontroll er noe endret siden Sivilombudets besøk, blant annet på bakgrunn av klager som er tatt til følge av region sør. Vi kommer nå i flere tilfeller til at det ikke er nødvendig med kontroll, særlig til familie, som også fører til at flere kan føre samtaler på eget morsmål. Det samme gjelder også venner som er klarert for besøk der vi har foretatt vandels- og identitetskontroll, slik at vi

også har bedre kjennskap til telefonkontakten, og på den måten har kunnet foreta en konkret helhetsvurdering.

Domsgrunnlaget er imidlertid fortsatt en del av helhetsvurderingen, jf. midlertidige føringer om telefonkontroll fra Justis- og beredskapsdepartementet av 01.02.2023.

Når det gjelder utvidet telefontid vil vi sikre at hensynet til barnets beste blir vurdert i alle søknadene om utvidet telefontid. Vi har endret vår praksis med umiddelbar endring, slik at innsatte kan få utvidet telefontid ut over 30 minutter der hensynet til barnets beste tilsier det og vilkårene for øvrig er oppfylt.

Endringen vil bli orientert om i KU den 28.01.2025. Instruksen ble endret 22.01.2025.

Besøk:

Når det gjelder besøk én gang i uken, og varighetene av besøkene, er det på nåværende tidspunkt ikke praktisk mulig med utvidelser. Dersom vi får tilført økonomiske midler vil vi vurdere om dette kan utvides.

Vi vil også vurdere å flytte på besøkstidspunkt slik at dette passer bedre med busstider, men vi bemerker at busselskapet kan endre busstidene slik at dette igjen ikke vil passe med busstidene. Det kan være utfordrende både for besøkende og for våre andre gjøremål dersom besøkstidspunktene ofte må endres. Vi vil likevel vurdere mulighetene for dette.

Ringerike fengsel vil fremover ha et større fokus på at vedtakene er godt begrunnet. Ved søknader om besøk innhenter vi opplysninger fra politiet. Enkelte ganger er denne informasjonen unntatt partsinnsyn for den besøkende og alltid for den innsatte. Videre vil forhold på innsattes side være unntatt partsinnsyn for den besøkende. Dette innebærer at vedtakene ikke alltid kan begrunnes, jf. straffegjennomføringsloven § 7 bokstav d jf. forvaltningsloven § 24.

Vi vil imidlertid vurdere om partene kan få innsyn i opplysningene i flere saker. I de sakene der dette ikke er en problemstilling, vil vi sikre at det foretas en konkret begrunnelse, og at denne begrunnelsen fremkommer av vedtaket. Det vil vi blant annet gjøre ved at vi søker større grad av individuelle vurderinger i saksforberedelsen og inkluderer denne vurderingen i vedtaket.

Videosamtaler:

Tidligere ble videobesøk gjennomført på innsattes celle. Gjennomføring av videobesøk ble flyttet fra avdeling / boenhetene til besøksgangen av sikkerhetsmessige hensyn og personvern hensyn, herunder for å hindre filming av områder i fengselet, kameraer, andre innsatte mm.

Innføringen av videobesøk økte antall forespørsler om besøk betydelig, ettersom det ble et tilbud for familie og pårørende langt unna – herunder i utlandet.

Fengselet har begrenset kapasitet for gjennomføring av besøk i forhold til antall innsatte. Vi har derfor kun anledning til å tilby innsatte ett besøk i uken, enten det er fysisk eller på video. Vi har ikke kapasitet til å gjennomføre både videobesøk og fysisk besøk for alle innsatte slik situasjonen er per i dag.

Fengselet vil vurdere muligheten for å etablere flere besøksrom for videobesøk. Så lenge kapasitetssituasjonen er begrenset vil imidlertid ikke flere besøksrom medføre at vi kan gjennomføre både videobesøk og fysisk besøk samme uke.

Anbefaling 4

Fengselet bør sikre at hensynet til barnets beste blir vurdert i alle saker om kontakt med omverdenen der innsattes pårørende er under 18 år, og at dette dokumenteres.

Kommentarer:

Ringerike fengsel vil sikre at barnets beste blir vurdert ved alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn, ved at vi har lagt inn «barnets beste»-vurdering i vedtaksmalene. Det vil på denne måten bli lettere å sikre at vurderingene blir gjort. Det skal også fremgå hvilke vurderinger som er gjort. Ordningen ble iverksatt fra 22.01.2025.

Vi har også en godt etablert barneansvarligfunksjon. Vi ser likevel et behov for å styrke samarbeidet mellom barneansvarlig og saksbehandlerne, slik at vi også på denne måten sikrer at barnets beste blir vurdert.

Anbefaling 5

Fengselet bør sikre at alle innsatte som ikke er besluttet isolert kan tilbringe minst åtte timer utenfor cellen hver dag og drive med meningsfulle aktiviteter.

Kommentarer:

Vi viser her til våre tilbakemeldinger til anbefaling nr. 2.

Vi vil også bemerke at vi vil etablere luftebalkonger i samarbeid med Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) i løpet av 2025. Vi vil da innføre en driftsstruktur som gjør at innsatte som ikke er sysselsatt har mulighet til å lufte når de ønsker, mens de øvrige innsatte er på sysselsetting. Dette fordrer økt etablering av kameraovervåkning i boenhetene, noe som vil medføre at innsatte kan ta opphold utenfor egen celle i boenheten. Dette vil skape mer tid utenfor cellen og mindre isolasjon.

Anbefaling 6

Fengselet bør sikre at vedtak om utelukkelse er konkret begrunnet. Av vedtaket skal det framgå hvorfor isolasjonen var strengt nødvendig, at mindre inngripende tiltak er vurdert og at inngrepet er forholdsmessig.

Kommentar:

Vi har merket oss at forebyggingsenheten ved gjennomgang av vedtakene fant mangler i forhold til en beskrivelse av hvilke mindre inngripende tiltak som har vært forsøkt og dokumenterte forholdsmessighetsvurderinger.

Vi har presisert rutinen om dette for ansatte som fatter vedtak om utelukkelse. Dersom det er tvil om det er grunnlag for utelukkelse kan juridisk avdeling kontaktes. Videre vil juridisk avdeling lage maler/stikkordlister på hvilke vurderinger som skal foretas for å bedre kunne vurdere og begrunne at vedtaket er strengt nødvendig, at mindre inngripende tiltak er vurdert og at inngrepet er forholdsmessig.

Vurderingen skal selvfølgelig fortsatt være konkret og individuell, men dette vil være som en huskeliste på hva som skal vurderes.

Rutinen er presisert 22.01.2025, mens malene/stikkordslistene er fortsatt under utarbeidelse.

Anbefaling 7

Fengselet bør sikre at det foretas fortløpende vurderinger av om det er strengt nødvendig å opprettholde en utelukkelse, og at vurderingene dokumenteres.

Kommentar:

Ringerike fengsel er opptatt av å foreta fortløpende vurderinger, og vi skal fremover også sikre at dette blir bedre dokumentert.

Vi har innført nye rutiner slik at de fortløpende vurderingene av om tiltaket er strengt nødvendig og forholdsmessig blir loggført én gang i døgnet i Kompis. Iverksatt fra 22.01.2025 ved at avdelingsleder er informert om dette skal praktiseres.

Anbefaling 8

Fengselet bør iverksette tiltak for å styrke internkontrollen med utelukkelsesvedtak.

Kommentar:

Vi viser til våre kommentarer under anbefaling 6.

Vi vil også sikre notoritet og etterfølgende dokumentasjon. Dersom vedtaket ikke er tilstrekkelig begrunnet, vil det bli skrevet et tilleggsvedtak.

Anbefaling 9

Fengselet bør arbeide videre for å sikre at alle som er isolert sikres daglig oppfølging, og som minimum minst to timer meningsfull menneskelig kontakt.

Kommentarer:

Vi har stort fokus på at minimumsreglene følges. Ukeplanene er utformet slik at det legges opp til at innsatte får minimum to timers meningsfull menneskelig kontakt. Aktivitetsteamet er etter besøket styrket med en miljøterapeut og har i løpet av 2024 gitt tilbud til innsatte i hele 6 032 tilfeller.

Anbefaling 10

Fengselet bør iverksette tiltak for å sikre at isolasjon på forsterket celle ikke utgjør et uforholdsmessig tiltak.

Kommentarer:

Vi vil bemerke at «forsterket» celle er en vanlig celle med forsterket innredning, som innehar de samme fasilitetene som en helt ordinær celle. Cellene er en del av de ordinære cellene, og benyttes også dersom det er mangel på andre celler.

Samtidig benytter vi «forsterket» celle til innsatte med spesielle utfordringer, for eksempel suicidalitet, fare for celleknusing mv, da nettopp den forsterkede innredningen vil medføre at innsatte ikke kan skade seg selv eller ødelegge interiøret i en «alminnelig» celle.

Når innsatte er utelukket fra fellesskapet, enten på «forsterket» celle eller på «ordinær» celle vil vi fremover dokumentere bedre i Kompis hvorfor tiltak er iverksatt, slik som stenging av luke mm. Som det fremgår under våre kommentarer til anbefaling 11 vil det være vanskelig å fastsette slike tiltak i vedtaket.

Det er dessverre enkelte tilfeller der innsatte er svært utagerende, og der dette nødvendiggjør mange sikkerhetstiltak. Vi har stort fokus på slike tilfeller og forsøker å gjøre det vi kan for å opprette dialog.

Det er flere innsatte som har vært underlagt slike sikkerhetsregimer som etterhvert har blitt overført til psykisk helsevern. Det er en utfordring for fengselet at vi må håndtere innsatte som er alvorlig psykisk syke og der situasjonen dessverre blir fastlåst. Kompenserende tiltak er konfliktdepende samtaler, aktivisering, normalisering ved forsterket bemanning og / eller bruk av aktiviseringsteamet.

Vi forsøker imidlertid å gjøre det vi kan for å finne løsninger i slike situasjoner, herunder med kontakt med helseavdelingen / spesialisthelsetjenesten.

Vi vil også bemerke at det er sjelden innsatte er underlagt et slikt særlig sikkerhetsregime som beskrevet i Sivilombudets rapport.

Anbefaling 11

Fengselet bør sikre at det framgår av vedtak hvordan utelukkelsesvedtak skal gjennomføres, og at ytterligere restriksjoner og sikkerhetstiltak dokumenteres.

Kommentarer:

Vi mener at det både vil være vanskelig og lite hensiktsmessig å skrive hvordan vedtaket skal gjennomføres fremover i tid, da dette er en dynamisk vurdering fra time til time, som vanskelig kan bestemmes på forhånd. Vi kan derfor ikke se hvordan dette kan fremgå av vedtaket.

Bruk av «forsterket» celle vil for eksempel bare kunne bli brukt i kort tid, eller at innsatte må flyttes dit underveis i utelukkelsesperioden, for det tilfelle han for eksempel har knust cellen sin.

Vi ser derimot behovet for å skape notoritet for tiltak som blir gjennomført i denne dynamiske tilnærmingen, men ikke i vedtak – da vedtaket allerede er fattet. Vi mener at dette kan dokumenteres i Kompis og/eller ukeplaner.

Når tvangsmiddel i form av sikkerhetscelle eller sikkerhetsseng benyttes, vil dette fremgå av vedtak om bruk av tvangsmiddel jf § 38.

Anbefaling 12

Fengselet bør sikre at det fattes vedtak ved planlagt bruk av håndjern. Vedtaket skal inneholde en begrunnelse og kunne påklages.

Kommentarer:

Kriminalomsorgen region sør har i brev av 13.03.2024 informert driftsenhetene i regionen om at bruk av håndjern som ledd i et regime, hvor det besluttet at håndjern skal påsettes hver gang innsatte skal ut av cellen, utløser krav om enkeltvedtak.

Kort tid i etterkant av nevnte utarbeidet Ringerike fengsel en mal for vedtak om bruk av håndjern. Videre oppdaterte vi vår rutine, slik at det fremkommer der når bruk av håndjern utløser krav om enkeltvedtak.

Vi fatter nå vedtak om bruk av håndjern når det brukes som ledd i et regime rundt den innsatte. Det har etter brevet av 13.03.2024, ikke vært situasjoner som har medført bruk av håndjern som ledd i et regime.

Anbefaling 13

Fengselet bør sikre at innsatte som risikerer langvarig isolasjon får individuelt tilpassede planer som legger til rette for tilbakeføring til fellesskapet.

Kommentarer:

Innsatte som risikerer langvarig isolasjon eller har vært isolert over lenger tid blir diskutert på ukentlige risikomøter. Vi lager også ukeplaner for innsatte som er utelukket fra fellesskapet, men tiltak for tilbakeføring til fellesskapet fremgår ikke av malene for ukeplanene per i dag. Vi vil i våre anmodninger om fortsatt utelukkelse fra fellesskapet, ta inn et avsnitt om hva som skal til for at innsatte skal kunne delta i fellesskapet igjen. Regionalt nivå har uttalt at de vil ta samme vurdering i deres vedtak.

Anbefaling 14

Fengselet bør sikre at alle vedtak om plassering på sikkerhetscelle er konkret begrunnet. Av vedtaket skal det framgå hvorfor isolasjonen er strengt nødvendig, at mindre inngripende tiltak er vurdert og at inngrepet er forholdsmessig

Kommentarer:

Vi har mottatt utkast til maler om vedtak om bruk av sikkerhetscelle fra sentralt nivå. Vi mener at disse malene vil bidra til at det kommer frem av vedtaket hvorfor isolasjon er strengt nødvendig, at mindre inngripende tiltak er vurdert og at inngrepet er forholdsmessig.

Inntil endelige maler blir tatt i bruk vil vi minne de ansatte som skriver vedtak på at vedtakene skal være konkret og individuelt begrunnet. Videre er dagens rutine at vedtak og logg for bruk av sikkerhetscelle blir sendt til juridisk avdeling og fengselsinspektør.

Vi vil fremover foreta ytterligere bedre kvalitetskontroll av vedtakene, og vurdere om det er behov for tilleggsbegrunnelse dersom begrunnelsen ikke er tilstrekkelig i vedtaket.

Anbefaling 15

Fengselet bør sikre at det foretas forløpende vurderinger av om det er strengt nødvendig å opprettholde vedtak om sikkerhetscelle, og at vurderingene dokumenteres minst hver sjette time.

Vi har endret våre rutiner og instruksverk slik at tilsynsfrekvensen er endret fra tre ganger i døgnet til hver 6. time fra innsettelsestidspunktet. Instruks endret 20.01.2025.

Vi har videre endret rutinen slik at operativ fengselsførstebetjent kan oppheve vedtaket dersom det ikke lenger er strengt nødvendig å opprettholde vedtaket. Vi har her overlagt til lavere ledernivå å ta beslutningen om opprettholdelse av vedtak om sikkerhetscelle, slik at tidsmessige forhold skal innvirke på vurderinger / beslutninger om eventuell opphevelse av vedtak. Instruks endret 20.01.2025.

Innsatte vil derfor nå også kunne tas ut av sikkerhetscelle på natten hvis han er våken. De fortløpende vurderingene skal loggføres i protokollen, og denne vil etter at tiltaket er opphørt bli lagret i vårt arkivsystem Doculive.

Vedlagt oversendelsen følger oppdatert instruks.

Anbefaling 16

Fengselet bør sikre at ansatte som har tilsyn på sikkerhetscelle så tidlig som mulig etablerer dialog med innsatte, for å hindre at oppholdet pågår lenger enn strengt nødvendig. En vedtaksansvarlig bør varsles omgående dersom situasjonen tilsier en ny vurdering.

Kommentarer:

Dagens rutine er at det umiddelbart blir forsøkt å opprette dialog med innsatte på sikkerhetscelle. Vi har svært hyppig tilsyn i starten og minst hver halvtime. Operativ fengselsførstebetjent konfererer løpende med fengselsinspektør. Vi vil sikre at dialogen loggføres i protokollen.

Vi har endret rutinen/instruksverket slik at det fremgår at det må føres dialog så tidlig så mulig, og at det føres i loggen, iverksatt 20.01.2025.

Vedlagt oversendelsen følger oppdatert instruks.

Anbefaling 17

Fengselet bør sikre at innsatte på sikkerhetscelle får utdelt mat og drikke på en verdig måte og så langt som mulig uten bruk av gulvluke.

Kommentarer:

Ringerike fengsel endret instruks for utlevering av mat 20.12.2023. Hovedregelen er at maten skal leveres til innsatte via døren, men at det unntaksvis kan leveres i luke på gulv etter en konkret vurdering, i de tilfellene det er sikkerhetsmessig betenkelig å levere mat via døren.

Vi har presisert instruks slik at hvis unntaket benyttes skal dette loggføres i protokollen, med begrunnelse.

Vedlagt oversendelsen følger oppdatert instruks.

Anbefaling 18

Fengselet bør sikre at innsattes kan ta kontakt med sin advokat under opphold på sikkerhetscelle uten forsinkelser og i full konfidensialitet.

Kommentarer:

Fengselet har nå etablert en telefonordning for innsatte på sikkerhetscelle/sikkerhetsseng, slik at innsatte får mulighet til å kontakte sin advokat. Vi har oppdatert instruksen 20.01.2025.

Vi har også hatt ett tilfelle hvor advokaten har gjennomført fysisk besøk til en innsatt, mens innsatte fortsatt var på sikkerhetscellen.

Vedlagt oversendelsen følger oppdatert instruks.

Anbefaling 19

Fengselet bør sikre at kun operativ førstebetjent bærer pepperspray, og at pepperspray ellers lagres på vaktrom.

Kommentarer:

Ringerike fengsel har lagt til grunn at drift av SHS, i seg selv representerer en økt sannsynlighet for at det kommer til å oppstå situasjoner som faller inn under retningslinjene pkt. 38.6. Med dagens innsatte på SHS mener vi at det er faren for gisseltaking eller vold innebærer at det er sannsynlig at det kommer til oppstå en situasjon som krever bruk av pepperspray, jf. brev fra KDI av 14.11.2022.

Ringerike fengsel vil ta kontakt med region sør / KDI, slik at det kan påbegynnes en prosess for å få en endelig avklaring på dette og slik at dette kan vurderes inntatt i retningslinjene.

Anbefaling 20

Fengselet bør, i samråd med regionalt nivå, påse at grunnbemanningen på avdelingen er tilstrekkelig til å tilby samtlige innsatte et meningsfullt dagtilbud.

Kommentarer:

En av de innsatte ved SHS har over flere år benyttet seg i liten grad av aktiviseringstilbud som har vært tilbudt, både ved Telemark fengsel, avdeling Skien og Ringerike fengsel. Dette har medført at bemanningen har vært prioritert til annen innsatt ved SHS, dette for å oppnå best mulig aktiviseringer.

Det er ikke økonomiske ressurser til å prioritere bemanning til en innsatte som erfaringsmessig ikke vil benytte seg av aktiviseringstilbudet. Ringerike fengsel vil fortsatt motivere denne innsatte til økt aktivisering, og for det tilfelle denne innsatte takker ja til et økt tilbud, vil det gå ut over den andre innsatte på SHS.

Anbefaling 21

Fengselet bør styrke sitt arbeid med å forebygge isolasjon og bruk av tvangsmidler.

Kommentarer:

Vi vil sikre at vi informerer innsatte som utelukkes etter eget ønske om skadevirkningene av isolasjon.

Det er flere ansatte som nå har gjennomført kurs innenfor konfliktdepende kommunikasjon. Vi ønsker å styrke kompetansen ytterligere ved at flere ansatte får gjennomført dette kurset.

Vi har videre god samhandling med helseavdelingen/spesialisthelsetjenesten og øvrige forvaltningssamarbeidspartnere, og vi vil fortsette dette samarbeidet.

Ringerike fengsel jobber kontinuerlig med å etablere og iverksette tiltak som forebygger bruk av isolasjon og tvangsmidler.

Vedtak om utelukkelse fra fellesskapet vil ofte måtte fattes umiddelbart på bakgrunn av en konkret hendelse. Vi mener derfor at det ofte ikke vil være praktisk mulig å gi innsatte et forhåndsvarsel, jf. forvaltningsloven § 16 tredje ledd bokstav a. Når det imidlertid er praktisk mulig i den konkrete saken, vil vi sikre at dette blir gjort.

Vi søker å ha god dialog med innsatte som er utelukket fra fellesskapet, slik at innsatte blir hørt om dennes syn på saken, og på denne måten følge opp innsatte og forebygge nye hendelser.

Vi har videre inntatt i rutinene om utelukkelse og bruk av tvangsmidler, at vi skal gjennomføre en etterfølgende samtale med innsatte, knyttet til grunnlaget for vedtaket om utelukkelse eller bruk av tvangsmidler. Ordning ble iverksatt 22.01.2025.

Det har tidligere vært en høring om forslag til endringer i blant annet straffegjennomføringsloven § 37, jf. høring fra Justis- og beredskapsdepartementet av 02.02.2023. Ringerike fengsel har spilt inn våre kommentarer til høringen den 28.03.2023.

Anbefaling 22

Fengselet bør sikre at innsatte som har forhøyet risiko for selvmord og selvskading, blir møtt med kunnskapsbaserte forebyggingstiltak, som økt menneskelig kontakt, omsorg og aktivisering

Kommentarer:

Vi skal gjennomføre kurs i førstehjelp i selvmord i regi av Vivat for flere ansatte i uke 11/2025.

Videre har vi et tett og nært samarbeid med stedlig helsetjeneste og spesialisthelsetjeneste, og vil fortsette dette samarbeidet.

Vi kartlegger selvmordsfare og utarbeider tiltaksliste på alle innsatte ved innsettelse eller underveis i soningen. Tiltakslistene blir lagret i vårt saksbehandlingssystem Doculive på den enkelte innsatte.

Vi bemerker at tiltakslisten er et arbeidsdokument frem til det blir lagret i Doculive. Når det ligger i Doculive vil det derfor kunne fremstå som en «logg», men når de ansatte jobber med det fylles det inn tiltak som planlegges for å redusere risiko.

Vedlagt oversendelsen følger et eksempel på en tiltaksliste. Vi bemerker at dette er eksempler/forslag til tiltak, slik at tiltakene må tilpasses den enkelte og at det legges til nye tiltak underveis.

Anbefaling 23

Fengselet bør sikre at isolasjon ikke brukes som et virkemiddel for å forebygge eller håndtere selvmordsrisiko.

Kommentarer:

Vi bruker sikkerhetscelle ved selvmordsrisiko kun som en siste utvei for å hindre at innsatte gjennomfører forsøk på selvskading / selvmord. Vi vil imidlertid fremover sikre at det fremgår bedre av vedtakene at alternative tiltak forges er forsøkt.

På bakgrunn av bemanningssituasjonen har vi ikke alternative virkemidler når samtaler, tid utenfor cellen, kontakt med helseavdelingen / spesialisthelsetjenesten / prest eller liknende er forsøkt.

Vi har ikke bemanning til å følge opp innsatte kontinuerlig på en alminnelig celle eller sikre at innsatte ikke benytter effekter på cellen til å skade seg eller ta livet sitt i innåsningsperioder / om natten.

Vi har inntatt i instruksverket at innsatte kan ringe kostnadsfritt og uten bruk av ringetiden til Kirkens SOS.

Anbefaling 24

Ringerike kommune, fengselet og Vestre Viken HF bør sikre at det gjennomføres regelmessige samarbeidsmøter på overordnet nivå.

Kommentarer:

Det skal gjennomføres to overordnede samarbeidsmøter i året med kommunal- og spesialisthelsetjenesten og tannhelsetjenesten. Møtene for 2025 er berammet.

Videre skal vi ha fire driftsmøter med tilstedeværende kommunal- og spesialisthelsetjeneste. Dagsaktuelle saker, avvikshåndtering. Samarbeid i praksis. Avvik som det er nødvendig å se på i fellesskap. Informasjonsaker på tvers av enhetene / driftslinjene.

Driftsmøtene ble ikke gjennomført i 2024, men dette er nå satt i system og første møte gjennomføres 5. februar 2025.

Det gjennomføres videre månedlige møter med avdelingsleder og avdelingsleder helse. Det blir her tatt opp dagsaktuelle problemstillinger i avdeling.

Anbefaling 25

Ringerike kommune bør sikre at det foreligger skriftlige rutiner og prosedyrer for helseavdelingens arbeid.

Anbefaling 26

Ringerike kommune bør utarbeide skriftlige rutiner for helsekartlegging ved innkomst.

Anbefaling 27

Ringerike kommune bør sikre kartlegging og vurdering av helsebehov ved innkomst og senest innen 24 timer, også utenom helseavdelingens åpningstider.

Anbefaling 28

Ringerike kommune bør sikre rutinemessig kartlegging og vurdering av selvskadings- og selvmordsrisiko, som dokumenteres i pasientens journal.

Kommentarer:

Anbefaling 25-28 besvares av Ringerike kommune i egen tilbakemelding.

Anbefaling 29

Ringerike kommune og fengselet bør sammen sikre at innsatte kan henvende seg raskt og direkte til helseavdelingen uten at taushetsbelagt helseinformasjon blir tilgjengelig for uvedkommende.

Kommentarer:

Det er hengt opp postkasser på avdelingene, og det er lås på postkassene. Helseavdelingen følger opp disse kassene daglig på virkedager. På denne måten sikrer vi at taushetsbelagt informasjon ikke er tilgjengelig for uvedkommende.

Vi opplever at dette er en velfungerende ordning. Det er også nå få tilbakemeldinger fra innsatte på at lapper kommer på avveie eller at helseavdelingen ikke har mottatt disse.

Anbefaling 30

Ringerike kommune bør, sammen med fengselet, sikre et system for forsvarlig medisinhåndtering for å styrke pasientsikkerheten og hindre spredning av helseopplysninger.

Kommentarer:

Medisinhåndtering blir tatt opp på de månedlige driftsmøtene med helseavdelingen.

Ringerike fengsel registrerer avvik på utdeling av medisiner. Disse avvikene skal vi formidle videre til helseavdelingen, slik at registreringen blir lik.

Det er etablert låsbare skap for medisinoppbevaring på avdelingene.

Anbefaling 31

Fengselet og Ringerike kommune bør hver for seg holde oversikt over avlyste og utsatte fremstillinger til helsetjenester, og sammen sikre at de innsatte får nødvendig helseoppfølging.

Kommentarer:

Det er etablert et godt samarbeid mellom Ringerike fengsel og helsesekretær ved stedlig kommunal helsetjeneste, som fører avvik dersom innsatte ikke blir fremstilt.

Per dags dato har vi satt av bemanning til én helsefremstilling daglig, slik at vi bedre kan sikre at innsatte blir fremstilt til nødvendig helseoppfølging.

Anbefaling 32

Ringerike kommune bør utarbeide rutiner for oppfølgingen av isolerte innsatte.

Anbefaling 33

Ringerike kommunen bør sikre daglig tilsyn og oppfølging av innsatte som er isolerte, uavhengig av om det er vedtak fattet av fengselet, full isolasjon bestemt av retten eller selvisolasjon.

Anbefaling 34

Ringerike kommune bør sikre en systematisk og helhetlig oversikt over innsatte som er isolerte, inkludert årsak til isolasjonen, hvor lenge isolasjonen varer, eventuelle negative helseeffekter, og når helsepersonell har gjennomført tilsyn, herunder både helseavdeling og legevakt.

Anbefaling 35

Ringerike kommune bør sikre at alt helsepersonell som følger opp innsatte i fengsel fullt ut ivaretar sin uavhengighet og aldri anbefaler eller godkjenner fengselets bruk av tvangsmidler.

Kommentarer:

Anbefaling 32-35 besvares av Ringerike kommune i egen tilbakemelding.

Anbefaling 36

Fengselet, Vestre Viken HF og Ringerike kommune bør sammen sikre at helseundersøkelser av innsatte gjennomføres uten at fengselsbetjenter kan overhøre taushetsbelagt pasientinformasjon.

Kommentarer:

Vi har en instruks om at ansatte til enhver tid skal føre tilsyn med innsatte på fremstillinger.

Vi foretar en konkret sikkerhetsmessig vurdering med tanke på rømningsfare og hensynet til andre personer, herunder helsepersonell. Her er fare for vold, utagering mm., en del av vurderingen.

Vi har endret instruks slik at det nå fremgår at det skal foretas individuelle vurderinger i det enkelte tilfellet om ansatte til enhver tid skal føre tilsyn med innsatte. Vi vil fremover vurdere situasjonen ved fremstillingen med tanke på bygningsmessige hensyn, hensyn til andre, innsattes atferd mm.

Vi vil søke å finne løsninger for at helseundersøkelser / samtaler med helsepersonell kan gjennomføres slik at fengselsbetjenter ikke overhører taushetsbelagt informasjon.

Fengselet skal også besørge at helseavdelingen får et sikkert rom for gjennomføring av helseundersøkelser i fengselet, slik at fengselsbetjentene ikke overhører taushetsbelagt informasjon.

Ringerike fengsel har nå lagt til rette for eget egnet samtalerom hvor helseavdelingen kan gjennomføre helseundersøkelser / helsesamtaler uten at fengselsbetjenter kan overhøre pasientsensitiv informasjon.

Anbefaling 37

Fengselet og Ringerike kommune bør gjøre løpende vurderinger av behovet for tilrettelegging for innsatte med omfattende helse- og omsorgsbehov for å sikre at tilretteleggingen er tilfredsstillende, og at fortsatt opphold i fengselet ikke er uforsvarlig eller uverdig.

Kommentarer:

Dagens rutine sikrer langt på vei god faglig og administrativ kvalitet i samarbeidet ved ukentlig samtaler og dialog mellom avdelingsledelse og avdelinger, og mellom avdelingsledelse og helseavdeling.

I avdeling A deltar helseavdelingen på morgenmøte hver morgen, og så ofte som mulig ved de øvrige avdelingene. Helseavdelingen møter også ved behov både ved avdelingene eller i administrasjonen.

Ansvarlig avdelingsleder fra fengselet avtaler i dag med avdelingsleder helseavdeling et fast månedlig møtetidspunkt for innsatte med omfattende behov for oppfølging.

Helseavdelingen utarbeider en rutine hvor det sendes melding til juridisk, avdelingsleder, inspektør og fengselsleder hvor det knyttes bekymring til enkeltinnsatte og videre soning. Fengselet utarbeider tilsvarende rutine ved melding til helseavdeling.

Vedlagt oversendelsen følger ordinær bekymringsmelding som benyttes mellom helseavdelingen og fengselet. Bekymringsmeldingen (malen) er utarbeidet i samarbeid mellom helseavdelingen og fengselet.

Anbefaling 38

Fengselet bør ha egne rutiner for oppfølging i saker der et fengselsopphold fremstår som uforholdsmessig tyngende for enkelte innsatte.

Kommentarer:

Vi viser til våre kommentarer under anbefaling 37, og samarbeidet med helseavdelingen rundt dette.

For det tilfelle fengselsoppholdet fremstår som uforholdsmessig tyngende, vurderer vi alternative straffegjennomføringsformer. Vi vurderer om straffen kan gjennomføres i institusjon eller sykehus etter straffegjennomføringsloven §§ 12 og 13.

I de tilfellene domfeltes helsetilstand tilsier det eller der for øvrig foreligger særlig tungtveiende grunner som ikke kan avhjelpes på annen måte, vil vi fatte vedtak om straffavbrudd jf § 35. Vi sender også anbefaling om benådning dersom det er aktuelt.

Videre kan vi veilede innsatte med tanke på straffegjennomføring utenfor fengsel med elektronisk kontroll for varig soningsudyktige (EKVAS) etter straffegjennomføringsloven § 16a annet ledd.

Ringerike fengsel har ikke lenger vedtaksmyndighet i disse sakene, men vi oversender søknaden til Halden fengsel som behandler slike saker.

Anbefaling 39

Ringerike kommune bør ha egne rutiner for oppfølging i saker der videre opphold i fengsel vurderes som helsemessig utilrådelig.

Kommentarer:

Anbefaling 39 besvares av Ringerike kommune i egen tilbakemelding, men se også våre tilbakemeldinger i punkt 37 og 38.

Avsluttende kommentar

Ringerike fengsel har ved flere anledninger tatt opp utfordringsbildet om manglende økonomiske ressurser med regionalt nivå, sist i vår tertialrapportering for 3. tertial 2024 (DL 202203750-76).

Sivilombudets rapport tilsier isolert sett en ressursøkning for Ringerike fengsel for å kunne håndtere de avvik, forbedringsområdene og anbefalingene som er påpekt.

Det er på det rene at over 85% av fengselets utgifter er knyttet til lønn, og gitt den økende prisvekst er det nødvendig å iverksette kostnadskutt i lønnsbudsjettet for å håndtere merforbruk. Denne reduksjonen i bemanningen vil bidra til å oppnå økonomisk balanse, men vil samtidig kunne ha alvorlige konsekvenser for leveransene og driften av fengselet i perioden 2025 – 2027.

I møte med disse utfordringene har Ringerike fengsel utviklet en «Helhetlig plan for 2025-2027» (DL 202305085-19), som vil sikre økonomisk balanse i perioden, men ikke uten betydelige kutt i bemanningen. Flere tiltak fra planen er allerede iverksatt, for å starte så tidlig som mulig i 2025, med kostnadsreducerende tiltak.

Helhetlig plan tilsier at spesielt grunnbemanningen i førstelinje må reduseres, noe som vil få direkte konsekvenser for både innsatte og ansatte, og vil påvirke straffegjennomføringsleveransene fremover. Administrasjonen og ledelsen ble nedbemannet i 2019/2020, og det er ikke mulighet for ytterligere reduksjoner i bemanningen.

For det tilfelle Ringerike fengsel skulle bli tildelt friske og tilstrekkelige økonomiske midler i 2025, vil naturligvis de driftsmessige konsekvensene blir redusert.

Med hilsen

Eirik Bergstedt
fengselsleder

Trine Gasmann Rønningen
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur

Kopi:

- Kriminalomsorgen region sør
- Kriminalomsorgsdirektoratet